

גליזון
באר
הכהנה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

תזריע - החודש

מכון
באר
האמונה

תוכן הענינים

פרשת תזריע - החודש

- א אין מלכות נוגעת בחברתה - מה לך בי תלון על רעך
- ד אין אדם נוקף - אין מכה הבאה מאליה כי הכל מן השמים לרמוז לאדם לשוב אל ה'
- ה וירא את המקום מרחוק - הריחוק אינו אלא קרבה
- ז טוב ומיטיב - עיקר האדם הוא להיות מיטיב לרעהו
- ח זרעו לכם לצדקה - זרע ממונו בצדקה מצמיח ישועות נפלאות
- ט יבקשו עליו רחמים - חשיבותה של כל תפילה ותפילה
- י שתיקה יפה בשעת - מעלת השומעים הרפתם ודוממים
- יב בארץ מצרים החודש הזה - כח ההתחדשות אף מעמקי שאל וזומאת מצרים
- יד החודש 'חי פרישק"א' - כח התחדשות הניתן בדינו
- טו ראשון הוא לכם - מעלת 'ראש חודש' ניסן ובל ימי החודש

סדר ועימוד:

א.י.ש. אשדוד

טל: 052-7627127

פרשת תזריע - החודש

לשון הרע, אין זה אלא החסרון באמונה². שהרי אין איש מדבר סרה ברעהו אלא מחמת שנדמה לו שהלה הזיקו או הפסידו, הכשילו או ביוהו, או ש'הצלחת' רעהו באה על חשבונו וכיו"ב רבות. ואילו ידע והכיר שאין ביד בריה בעולם להזיקו ולהפסידו, ואין גורלו נתון אלא בידי הקב"ה, לא היה מדבר עליו, גם היה פוסק מלחשב כל היום והלילה - 'מה עשה לי פלוני' ומה דיבר עלי אלמוני וכיו"ב³.

אין מלכות נוגעת בחברתה - מה לך כי תלון על רעך בפרשתן (יג ב), 'אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת או בהרת והיה בעור בשרו לנגע צרעת'. ידועים דברי חז"ל (ערכין טו:) שהנגעים באים על עוון לשון הרע, וכבר איתא בגמרא (שם טו:) אמר רבי יוחנן אמר רבי יוסי בן זימרא כל המספר לשון הרע כאילו כפר בעיקר⁴. ומדוע הוא נחשב כ'כופר בעיקר', כי הבה נתבונן, מהו השורש המביא את האדם לדבר

א. בספר 'תפארת מנחם' (ר"ח ניסן תרצ"ה) להרה"ק רבי מנחם נחום מבאיאן טשערנאוויץ זי"ע כתב, הנה אמרו חז"ל (תענית כט.) משנכנס אדר מרבין בשמחה, וכשם שבחודש אדר מרבין בשמחה כך משנכנס ניסן מרבין באמונה, (וטעם הדבר) כי בניסן נגאלו - בזכות האמונה, ובניסן עתידין להגאל - בזכות האמונה (ילקוט ש"ב רמז תקי"ט), וכמו שנאמר (מייכה ז טו) 'כימי צאתכם מארץ מצרים אראנו נפלאות'. נמצא שהזמן מוכן מוכשר לכך.

כתב הנצי"ב ב'העמק דבר' (שמות יג ד) על הפסוק 'היום אתם יוצאים בחודש האביב' - שאין צריך להרבות בחודש ניסן בפעולות להשרשת האמונה, אלא 'די בהכנה מועטת', ובה מבאר הטעם שנזכר כאן 'חודש האביב', שכשם שזמן זה מסוגל לזריעה הרבה יותר מבשאר חדשים, כך גם האמונה נקלטת בלב ביותר עתה בימי אלו.

כתיב בפרשתן (יג ג) 'ומראה הנגע עמוק מעור בשרו נגע צרעת היא', כתב ב'דברי שאול' להגה"ק רבי יוסף שאול נתנזוהן זצ"ל דכמו בחולי הגוף, ישנם שני סוגי חולי - בפנימיות או בחיצוניות, ומי שנחלה במחלה חיצונית בקל יכולים לרפאותו, משא"כ מי שנחלה במחלה פנימית קשה מאד לרפאותו, כיו"ב, בחולי הנפש (רוחניות), אם החולי (הפגם) הוא רק בגופו ברדיפה אחרי תאוות גופו שמתאוה לאכול ולשתות אז בנקל ירפאהו, אבל אם הוא 'עמוק מעור הבשר' והיינו שהוא מחלה פנימית (כגון, עניי אמונה ומינות, וחוסר ביטחון בהשי"ת, או מידות) זאת היא 'נגע צרעת', וראהו הכהן וטמא אותו, אבל אם אינו עמוק אז יש תקוה ואינו צריך אלא 'הסגר'. ומסיים ואם כי הוא ע"ד המליצה, לא מנעתי לכתבו כי הוא נעים ונחמד מאד.

וכך מתאמרא משם הרה"ק רבי שמעלקא מניקלשבורג זי"ע, שהרי אמרו חז"ל, 'כל איסורים בטלים בשישים, ומין במינו אפילו באלף לא בטל' (לשי' רבי יהודה, ולהלכה, מין במינו בטל מה"ת ברוב, ומדברנו כשהוא לח בלח בשישים וביבש ביבש בחד בתרי), ומרומז, כי כל תאוות איסור בטלים מן האדם כשנעשה בן 'שישים' שנה, חוץ מ'מין במינו' היינו ענייני מינות וחוסר אמונה, פגם זה נשאר אצל האדם אפילו בהגיעו לגיל 'אלף' שנה, אם לא יעקרנו מקרבנו מבעוד מועד, ישאר ח"ו פגום לכל ימיו, ע"כ...

ב. כה אמר הרה"ק מקאברין זי"ע (תורת אבות אמונה ובטחון כו) הנה כתיב (תהלים לג ד) 'וכל מעשהו באמונה', זהו כללו של דבר כי אחז"ל (מכות כד.) בא חבקוק והעמידן על אחת, וצדיק באמונתו יחיה (חבקוק ב ד), ולכן כל מעשהו של איש יהודי הוא רק התחזקות באמונה פשוטה, דבהא נחתא ובהא סלקא כל עליותיו וירידותיו, וזה עיקר הכל. עוד שם (עמ' רסח), אמר פעם לתלמידו מרן בעל ה'יסוד העבודה' בזה הלשון, א איד אז ער איז מקבל ווי השם יתברך פירט מיט איהם, ואינו מהרהר אחר מידותיו יתברך פאר שפארט ער אלע סיגופים מיט אלע תעניתים (בתרגום, יהודי שמקבל באהבה את הנהגת ה' עמו יהיה איך שיהיה ואינו מהרהר אחר מידותיו הרי הוא חוסך לעצמו כל מיני סיגופים ותעניות שאחרים נצרכים לעבור כדי תיקון נפשם).

ג. ביסוד זה ביאר הגה"ק ה'בן איש חי' זי"ע (דרשות, פרשת טהרות בד"ה וגלוח) שלכן נצטווה המצורע לגלח את כל שערו, כדכתיב בפר' מצורע (יד ט) 'והיה ביום השביעי יגלח את כל שערו, את ראשו ואת זקנו ואת גבות עיניו, ואת כל שערו יגלח', ולכאורה יש להתבונן מה טעם מצווה זו, והלה כבר ישב 'בדד מחוץ למחנה' - מרוחק מכל באי עולם, ו'טמא טמא יקרא', מדוע לעת כזאת אחר שכלתה סאת צרותיו ונתכפר לו החטא, עליו לגלח את כל שער גופו, למען ידעו כל הרואים כי מצורע היה.

וביאר ה'בן איש חי', כי כל ענין טומאת הצרעת בגופו של אדם באה מטומאת נשמתו בעוון לשון הרע הנורא, והרי נתבאר שה'גורמים' לאדם לדבר 'לשון הרע' הם מחשבותיו שנדמה לו שחברו לקח ממנו מאומה או הפסידו באיזה דבר, בענייני פרנסה, או בשאר העניינים שמדמה בנפשו שאחד לוקח מעמו מאומה, ועל ידי כך הוא בא לדבר עליו רעות. אך לו חכמו ישכילו להבין ש'אין אדם נוגע מן המוכן לחברו אפילו כמלא נימא' (יומא לח:), ואין מי שיוכל להשיג את גבולו, מיד יפסיק מלדבר על רעהו כל רע, וזאת מרמזים לו בגילוח השיער, כי שערות ראשו של אדם נראות כמי ששוכבות זו ע"ג זו, וכאילו אחת תופסת מקומה של חברתה - אך בשעה שמגלחים את השערות נתגלה שכל שיערה ושיערה יונקת חיותה מגומא נפרדת בראש האדם, ואדרבה, איתא בחז"ל (בבא בתרא טז.) 'אלמלי שתי שערות יונקות מגומא אחת, היו מחשיכות מאור עיניו של אדם'. ומזה ילמד המצורע לקח שלכל חד וחד יש שורש יניקה בנפרד הן לפרנסתו הן לשאר הצטרכויותיו, ואין אדם נוגע במוכן לחברו אפילו בכהוא זה, וממילא מה לו כי ילון על חברו - הרי לא הוא גרם לו לחסרון הפרנסה וכיו"ב, ויעלה בידו להיטהר לגמרי מחטא הלז של 'לשון הרע'. כי זאת תורת האמונה הטהורה, שלכל בריה ובריה נקצב 'פרנסה ודי מחסורה' מן השמים. ולכל בריה יש 'גומא' מיוחדת שמשם הוא מקור חיותה, ומכיוון שכן, מדוע ירדוף יומם ולילה אחר פרנסתו המוכנת ומזומנת לו ממילא, והרי בריבוי השתדלותו לא יוסיף לעצמו מאומה, מדוע ייגע לריק. אין עליו אלא לעשות 'השתדלות' לצאת ידי חובתו כמו שנצטווה, ואף אחר זאת ידע נאמנה שלא ה'השתדלות' מסבבת את הפרנסה אלא מגזירת שמים היא באה לו.

פעם בא 'בעל עגלה' ובכה במר נפשו לפני הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע שהסוס שעמו היה מנהיג את עגלתו נפל ומת, ובכך איבד את מקור פרנסתו ופרנסת אנשי ביתו. נענה לו החפץ חיים ואמר, אכן כדברייך, לך נאה לבכות ולמרר בבכי. כי אחר שגמרת בדעתך שסוס זה הוא המפרנס ומכלכל אותך אכן יש לך לבכות - שמשמת המפרנס על המתפרנס לבכות ולמרר בבכי, אך מדוע לא תבין ותשכיל כי לא הסוס המפרנס אותך, אלא אביך שבשמים היושב במרומים וזן ומפרנס מקרני ראמים ועד ביצי כינים, וה'סוס' אינו אלא אמצעי שעל ידו שלח לך הבורא פרנסתך, ואם כן מה לך אם הסוס חי או מת, וכן הוא בכל ענין, המדמה בנפשו כי מקצוע פלוני או כישרון פלוני הם המביאים לו את פרנסתו, אינו אלא טועה באמונה, ותועה מדרך השכל.

מעשה באיש חסיד שהשתדל רבות עבור פרנסתו ופרנסת אנשי ביתו, ולא הצליח מאומה מלבד העברת זמן לריק... בצר לו נכנס אל כ"ק אדמו"ר מסקולען הרה"ק רבי ישראל אברהם בן שיינא רחל שליט"א לרפ"ש, וביכה את מצבו המר, רבי קדוש, מה יעלה בסופי, כל השתדלות והשתדלות שעשיתי וניסיתי הראה לי הקב"ה כי לא בזה חפצו, ומנעני ה' מפרנסה, ע"כ אמרתי לנפשי, לא עוד, דיי במה שעשיתי וניסיתי עד הלום, מהיום והלאה, לא 'אשתדל' ולא אגע בעניני פרנסה אפילו באצבע קטנה, אם הקב"ה רוצה יפרנסני, ואם לא... אמר לו הרבי בנועם שיחו, אכן, דייקא עתה הגיע זמנך ל'השתדל' לפרנסה, אחרי שהינך כבר מכיר כי הכל בידי שמים, וכל פרנסתך תלויה אך ורק בידי ה' הזן ומפרנס מקרני ראמים וביצי כינים, ולא נשאר בידך אלא להשתדל כציווי הבורא, על כן קיים את חובתך, ותראה ברכה במשלח ירך.

וביתר עומק, נראה הכוונה, כי כל עוד שלא הכיר שהפרנסה בידי שמים, והיה נראה לו כי היא תלויה במעשי ידיו, לא נחשבו מעשי ידיו כ'השתדלות', אלא כעשיית והמצאת הפרנסה, ורק בזו השעה, כשבא להכרה גמורה כזאת, ש'אין הדבר תלוי בו' כלל, ורק 'השתדלות' היא הנעשית על ידו, אכן ראוי לו לעשותה, ויקיים בו מאמר הקרא (דברים טו יח) 'וברכתיך בכל אשר תעשה'.

המכיר בכלל גדול זה, שכל הפרנסה בידי שמים היא, יבין שאין כל מקום לחפש קולות ופשרות וכיו"ב מאחר והם 'לצורך פרנסה', כי אדרבה, לא ישמעו ולא ייזכרו דיבורים כגון אלו, שהרי המפרנס הוא הקב"ה, ואיננו נצרך כביכול לעזרתנו כלל וכלל, ולא עוד כי בשמירה על גדרי הקדושה נמצא חן ושכל בעיניו, להוסיף לנו כהנה וכהנה, מעשה שמענו ממכירי בעל המעשה, איש יהודי הדר בעי"ת לעיקוואד שנתברך ב'ברכת שמים' מרובה, והוא מנהל אפיס (משרד) גדול העוסק בקנייני נדל"ן (Real Estate), שם עובדות כמה נשים מאנ"ש. ויהי היום, קיבל היהודי שיחת טלפון מאחת העובדות, כי ברצונה לברר, היות וקיבלה ממנו הודעת אימייל, שבו הוא מורה לה להעביר סכום של 70,000\$ לחשבון בנק מסוים, והיא מבקשת אישור טלפוני לפני שהיא מבצעת את ההעברה.

תמה היהודי ונשתומם, כי מעולם לא שלח הודעה ובקשה כזאת... עד שנתברר שגנב 'נוכל' פרץ לאימייל שלו, והוא שלח את ההודעה בשמו להעביר את הסכום הנ"ל לחשבון בנק שלו... אלא שהנוכל כבר בדק אחרי 'בעל

כיבדו ב'עליה' הראויה לו... לזה בא חבוק והעמידן על עמוד האמונה - כי ע"י האמונה יסתלקו אויבינו, וכל בני ישראל יאהבו זה לזה ויכבדו איש את רעהו, בידעם כי כל הנעשה בעולם הזה אפילו בין איש לרעהו לא נעשה אלא בהכרזה מן השמים, ואין אדם מוזק לרעהו אלא אם הוא 'אנוס על פי הדיבור', ומה לו כי ילון על רעהו אם לא לו הרשע¹.

וכן כתב בפלא יועץ (ערך קנאה) וז"ל. והנה יצר לב האדם רע וחושק להיות יחיד בדורו כחכמה ומעשים בעושר וכבוד, ומתוך כך מצטער בשיש אחר כמוהו או גדול וטוב ממנו, ומקנא לו ומבקש רעתו ומספר בגנותו. וגדולה שנאה שהיא מחמת קנאה, איש אוכלה היא לאין מרפא. ומי שיש בו מדה רעה זו, כל ימיו מכאובים, ואוכל לחם העצבים ואין לו רעים אהובים, ומרבה ריבות והוא שמח לאיד ורוצה בתקלת חברו...

וכבר כתב הרה"ק ה'תולדות יעקב יוסף' זי"ע (ריש פרשת קרח) כי אמרו חז"ל (מכות נד.) 'בא חבוק והעמידן על אחת, שנאמר (חבוק ב ד) 'וצדיק באמונתו יחיה', וצריך ביאור וכי בא חבוק לפוטין מכל המצוות האמורות בתורה, אלא ביאורו, כי לתיקון נפשם נצרכים כל בני ישראל לקיים כל מצוות התורה, והרי לא יתכן כדבר הזה, כי יש מצוות התלויות בכהנים ויש בלוויים ויש בישראלים - ועדיין לא נברא יהודי שהוא 'כהן לוי וישראל' גם יחד... אלא כי בהיות בני ישראל ב'אחדות' הרי הם מוציאים איש את רעהו ידי חובתן ומשלימים זה את זה, אך דא עקא שאינם יכולים להיות באחדות כשראו שונא את שמעון על שקיפח לו פרנסתו, ולוי נוטר איבה ליהודה כי קלקל לו את השידוך, פלוני אינו 'עובר' אפילו ב'טעות' בד' אמותיו של שכנו כי בנה 'מרפסת' על חשבוננו, ואלמוני מדבר סרה יומם ולילה על ידידו שמכבר על 'חוצפתו' כי עזה שלא

הבית' זה זמן רב, ובאותו זמן הוא למד לכתוב כסגנון כתיבתו ככל משפטו וחוקתו, וזאת אשר עשה היום בבקשתו את ה\$70,000.

לאחר שנגע בעל הבית מה'הלם' והבהלה, ולאידך מהשמחה שניצל מ'עוקץ' לא קטן, שאל את העובדת, על מה ולמה החליטה לברר אצלו אודות ההעברה, והרי כפי מה שהיה נראה לעיניי, היה נראה שאני בעצמי כתבתי את האימייל ללא כל מקום לספקות, השיבה העובדת, מכיוון שקבעת חוק בל יעבור, באפיס זה אין קוראים לנשים בשם הפרטי בשום פנים ואופן - לא בקרי ולא בכתיב, ואילו האימייל הזה נפתח בשמי הפרטי (ה'טעות' היחידה של הנוכל), לכן אמרתי שמהו לא מריח טוב וכדאי לצלצל לבדוק...

יש שנתנו טעם לשבח מדוע לוקה המספר לה"ר בנגע הצרעת, לרמז לאדם שילמד לקח מנגע הצרעת, מה הנגע בצרעת ירבה לחכך את עצמו עוד ועוד, ולרגע נראה לו שמיטיב לעצמו ומרגיע את כאבו, אבל באמת אינו אלא גורע לעצמו, וככל שירבה להתחכך יזיק לעצמו יותר ויותר. כיו"ב ממש המדבר לה"ר, נדמה לו שבדיבוריו הרעים על חברו ירוויח לעצמו, אך באמת אינו אלא כמתחכך בבשרו שאינו מועיל אלא מזיק לעצמו.

ד. כבר אמרו להמשיל את המדבר לשון הרע, לכלב אשר בעליו מכהו במטה, והכלב קם בחמתו ונושך את המטה, והנה, לא די שאינו נוקם ומעניש בזה את בעליו אשר הכהו - אלא אף פוצע הוא את פיו בעקירת שיניו עד זוב דם, וזאת מפני שאין לו דעת להבין שה'מכה' אותו הוא האדם המחזיק במטה, ולא המטה שאינו אלא 'אמצעי' לבעליו להכות על ידו. ולכלב הלז דומה המספר לשון הרע ומרכל על חברו, (וכן אמרו חז"ל (סוטה מט:) שבעיקבתא דמשיחא 'פני הדור כפני הכלב') כי הוא חושב ומדמה בנפשו שחברו עשה לו עוול ועל כן מדבר עליו סרה. ומדוע אינו שם על לב שחברו אשר עולל לו כך וכך אינו כי אם 'מקל' בעלמא אשר הקב"ה הכהו במקל זה, בכדי לעוררו ולקרר את לבו אליו, והוא ב'חכמתו' במקום אשר יבוא להתעורר ולשמוע את דבר ה' אליו הריהו מדבר לה"ר ומגלגל 'מחלוקת' בעולם...

בערוב ימיו של הרה"ק מקאברין זי"ע בשכבו על ערש דווי, פתח הרה"ק ואמר 'איך האב ביז אהערצו ניט געזאגט. נאר איצטער אז איך האלט שוין ביים ברעג, גאר ביים ברעג, זאג איך דאס, איך קען שווערן בנקיטת חפץ, אז דאס וואס א מענטש טוט א ריר מיטען קלענסטן פינגער, און א פינטעל מיט'ן אויג, איז דאס אלץ מיט'ן כח פון גאט ברוך הוא. א שטרוי קען מען ניט אויף הייבען אן כח פון גאט ברוך הוא' [עד הנה לא אמרתי זאת. ביום עתה שנמצא אני בקצה חיי מאד מאד, אומר אני - ויכול אני להישבע בנקיטת חפץ שכל תנועה של אדם אפילו באצבע קטנה, ואפילו מה שמניע אישון עינו, הכל הוא אך ורק מכוחו של הקב"ה יתברך שמו, כי אפילו חתיכה קטנה של קש אי אפשר להגביה לולא כוחו של ריבון העולמים] ('אמרות משה' מערכת אמונה).

ביתר שאת יבוארו הדברים בדברי ה'ארחות צדיקים' (שער השמחה) 'וצריך שיבטח בשם יתברך שיצליחו במלאכתו ובעסקיו, ולא יבטח בהם, אלא יחשוב אשר מלאכתו ועסקיו הם 'דרך' לפרנסתו מאת ה' יתברך, כמו אדם הבוקע עצים בגרון, אע"פ שהגרון חותך העץ, אין הבח בא מן הברזל, אלא מן האיש הבוקע עם הברזל לחתוך בו העץ'.

אין אדם נוקף - אין מכה הבאה מאליה כי הכל מן השמים לרמז לאדם לשוב אל ה'

בפרשתן (ג יח-יט), 'ובשר כי יהיה בו בעורו שחין ונרפא, והיה במקום השחין שאת לבנה' וגו'. ידוע דברי חז"ל (ערכין טו.) שהנגעים באים על עוון לשון הרע, והנה, השחין היינו מכה שהוכה אדם כשנתקל בעץ או באבן ונתחמם עורו מחמת המכה (נגעים ט א). מעתה יש לתמוה בשלמא כשעולה בגוף האדם נגע צרעת (כשלא נתקל והוכה באיזה דבר) יש בזה אות וסימן מן השמים שעליו לפשפש במעשיו על שדיבר לשון הרע, אולם מי שלקה והוכה בעץ או באבן מה סימן יש בזה, הרי כן הוא ב'טבע' העולם, שהנתקל לוקה בגופו ומתחמם בשרו עד כדי נגע צרעת. יש שביארו

ומי יוכל ספר גדל רעתה, מי האיש החפץ חיים יברח ממנה ויהא גיבור הכובש את יצרו על ידי העמק במחשבות שהורות, שיאמין באמונה שלמה שאין אדם נוגע במה שמוכן לחברו, ואפילו אם היה הוא יחיד בעולם לא יעדיף להרויח יותר ממה שגזור עליו. ואם יתוספו סוחרים כמותו לאלפים ולרבבות, לא יחסר ממה שקצוב לו. ויתרצה במה שהוא רצון הבורא, הצור תמים פעלו, ולכל אחד, דטבא לה, עבדי לה, עכ"ל.

האף אמנם שה'רבינו יונה' כתב (ספר היראה) 'לא יוכל אדם לעבוד הבורא, אם לא יסרח לבקש מזונותיו', זהו רק בחלק חובת האדם ב'השתדלות' להביא טרף לביתו כחובתו בכל מצוות ה', אך לא שידמה בנפשו אפילו רגע אחד כי משם באה לו פרנסתו - וממילא לא ישתדל יתר על המידה כאמור.

אדרבה כל המרבה בהשתדלות הרי זה מחסיר עצמו, בהראותו כי בוטח הוא ב'השתדלותו' ולא בבורא עולם על כן יחסר לחמו ח"ו, כדמצינו לה'עב"ץ' (בביאורו לאבות פ"ג מ"ו) שהממעט בעסקים יאכל וישבע, והרודף אחריהם כל היום וכל הלילה יחסר לחמו.

עוד איתא שם, וז"ל. אמונה מגעת עד למקומות הגבוהים ביותר, כי שאר ההשגות אינם רק עד מקום שהוא משיג, לא כן אמונה שכיון שהוא מאמין גם במקום שאין השגתו משגת מגעת, לכן גם היא למעלה מכל השגותיו, וזהו מאמר הכתוב (תהלים פט ט) 'אמונתך סביבותיך' באמונה אני יכול לסבב אותך כביכול. פעם שהה הרה"ק הישמח ישראל מאלכסנדר זי"ע בעיר לאדז' לצורך מצווה, והיה הרבה ב'בית החסידים' דשם, כשהוא מרבה לדבר עם החבריה בדברי תורה וחסידות, בלילה אחד ראוהו יושבי ביהמ"ד שהוא פונה לארון 'ספרי קודש' נוטל ספר בידו, ואחר שהביט בו רגעים אחדים החזיר את הספר למקומו, והחל להלך בבית החסידים הנה והנה בהתלהבות גדולה זמן רב, ורק משנרגעה רוחו וחזר לדבר עם בני החבריה, והתפלל מעריב עמהם. אחר מעריב שב לבית האכסניא, והנה רואה בעה"ב שעדיין הוא משוטט ברעיוניו, מכיוון שכן, שאלו בעה"ב מה אירע עם מע"כ, אמר לו הרבי, ראיתי את הספר 'יסוד העבודה' וכו כתוב עה"פ 'אמונתך סביבותיך' - מיט אמונה נעמט מען דרך ארום (על ידי האמונה מסובב האדם את הבורא כביכול), ודברים אלו הלהיבו את נפשי עד שעדיין איני יכול להרגיע סערת רוחי (הובא בתפארת ישראל על הישמח ישראל, אות קפ"ו).

ה. בקעלעם (קלם) היה איש צדיק מפורסם, ושמו וכינויו רבי לייב חסיד, פעם עמד ר' לייב בתחנת הרכבת (באן סטיישן) ונעמד יחד עם כל העם בתור - לקנות 'טיקעט' (כרטיס נסיעה) עבור הרכבת, עבר שם אחד מתלמידי בית קעלעם, ומשראהו עומד בין ההמון, ניגש אליו ואמר לו, רבי הלא אין זה ראוי לפי כבודכם שתעמדו כאן בינות לכולם, הבא לי את המעות ואני אעמוד במקומך לרכוש את הכרטיס עבורך, נענה רבי לייב ואמר לו, אין בידי כלל מעות, אמר לו היהודי אם כן מדוע באתם הנה כלל, אמר לו ר' לייב הנה אנכי צריך ליסע מהכא להתם, אך דא עקא שאין בידי לפורטה אפילו שוה פרוטה, אלא מחמת 'השתדלות' באתי הנה - הלך התלמיד ורכש עבורו טיקעט ממעותיו שלו, לאחר שהביאו לרבי לייב חזר לשאלו, ילמדנו רבנו, באם לא היה למע"כ מעות מדוע הטריח עצמו לבוא עד הנה, ויען ר' לייב ויאמר - כי על האדם מוטלת החובה לעשות השתדלות, שלא להישאר שאנן בביתו, אלא שעליו לידע שלא עליו המלאכה לגמור, כי ה' הטוב יגמור בעדו וימציא לו כל המעות הנצרכים לי לנסיעה.

(איוב לו ג) אשא דעי למרחוק... 'למרחוק' - נאמר על הרחוקים שנקרבו... מחשבין לשמו של אברהם אבינו אותו שבא מרחוק, הה"ד (בראשית כב ד) 'וישא אברהם את עיניו וירא את המקום מרחוק'. ובביאור הדבר כתב הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' כי באמת יש מקום לתמוה, מה חטאה 'יולדת' זו להיות טמאה, והרי אין לך דבר גדול מזה - שהביאה לעולם יהודי חדש שיעבוד את בוראו, ומה גם שאף אשת כהן אשר ילדה זה עתה את ה'כהן גדול' של הדור הבא, העומד להתקדש בקדושה של מעלה ולהיכנס לפני ולפנים אחת בשנה נשמאת היא באותה לידה, עד שאם חל בימים אלו 'ערב פסח' - כל בני ישראל יאכלו את הפסח ואילו היא תדחה ותעמוד מרחוק, וכיו"ב בשאר קדושות וקרבתות. ומכאן, (אף שאין לדיני שומאה וטהרה כל הבנה, ואינם אלא 'חק' וגזירת מלך, מ"מ את הנוגע לנו נלמד מכאן) שפעמים הנראה כריחוק אינו אלא קירוב, ולאחר זמן תתגלה התועלת והקירבה העצומה שיש לנו לבורא באותם זמנים הנראים לנו שחשכה לנו ואנו מרוחקים מהבורא יתב"ש, וז"ל החידושי הרי"ם, בביאור דברי המדרש הנ"ל שהסמיכו את מעשיו של אברהם אבינו 'וירא את המקום מרחוק' ליולדת האמורה בפרשתו, איתא בוזה"ק (וירא קב) שהיה אברהם רואה את עצמו רחוק מאד, מרוחק ומיותר ('מקום' הכוונה על הקב"ה 'מקומו של עולם' - שראה אותו מרחוק), אבל בכל זאת, אמר לעצמו - מה בכך, ואם אני רחוק, מה שציוני הבורא אעשה. ובאמת הוא נסיון גדול מאוד, אדם שהולך לשחוט בנו יחידו,

דכאן גילתה לנו תורה שלא רק 'נגע' הנראה כמי שבא ללא סיבה טבעית נחשב כסימן לאדם מן השמים, אלא אף המכה שנחבל בה אף היא מן השמים, שהרי אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן מכרזים עליו מלמעלה (חולין ז:), נמצא שאף עצם המכה שקיבל היא היא סימן לו מן השמים - שייטיב מעשיו.

וכתב ב'ספר החינוך' (מצוה קסט) כשמבאר ענין טומאת מצורע, 'משרשי המצוה, לקבוע בנפשותינו כי השגחת ה' ב"ה פרטית על כל אחד ואחד מבני אדם, וכי עיניו פקוחות על כל דרכיהם, כמו שכתוב (איוב לד כא) 'כי עיניו על דרכי איש וכל צעדיו יראה', ולכן הוזהרנו לתת לב אל החולי הרע ולחשוב כי החטא גרם אותו, וכבר אמרו זכרונם לברכה (ערכין טו:) כי בחטא לשון הרע יבוא ברובו, ולא ניקחנו דרך מקרה. ויש לנו לבוא אל הכהן שהוא העומד לכפרת החוטאים, ועם חברת המכפר אולי יהרהר בתשובה, ויוסגר קצת ימים כדי שייטיב אל לבו עניניו במתון, ויפשפש במעשיו, ולפעמים יוסגר שני הסגרין, שמא הרהר תשובה ולא תשובה שלמה לגמרי, כאילו תאמר על דרך משל, שחשב להחזיר מחצית גזילתו, ואז יחדש בו ה' קצת סימנין שיוסגר שנית אולי ישלים תשובתו ויטהר לגמרי'.

וירא את המקום מרחוק - הריחוק אינו אלא קרבה

בפרשתן (יב ב), 'אשה כי תזריע וילדה זכר וטמאה', ובמדרש (ויק"ר יד ב) אשה כי תזריע, הה"ד

1. מסופר על מנהגו של הבית הלוי שהיה מביט בכל העת על קופסת טבק, משנשאל מהם 'הסודות' הכמוסים ונסתרים בזה, הראה שחקוק על גג הקופסה מפנים 'שפו שמני' ר"ת שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו, וכתב זאת שיהא לו לסימן ולזכר בכל עת שישמור על פיו ולשונו.

הנה הנגעים באים על חטא לה"ר, וכמו שפירשו (תפארת יונתן להרה"ק רבי יהונתן אייבשיץ זי"ע, ועוד) בלשון הכתוב 'צרעת ממארת היא' שצרעת באה על האמירה, וצריך להתבונן היטב בפרשיות אלו שהתורה הקדושה היא נצחית וקיימת לעד, וכבר כתב החפץ חיים (שער הזכירה פ"ו) בשם ספר הקנה שבימינו אנו שאין לוקים בצרעת - העונש על לה"ר היא עניות רח"ל. ומשלמים על כך בעוה"ז תיכף ומיד, וכמו שביארו בשם החפץ חיים זי"ע את המעשה הידוע במדרש (ויק"ר טז ב) על אותו רוכל שהכריז מאן בעי חיי, ואמר 'מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב נצור לשונך מרע ושפתיך מדבר מרמה', שלא לחינם הזכירו את אומנותו שהיה רוכל, אלא כשם שרוכל לעולם אינו מוכר בהקפה ויש לשלם לו תיכף ומיד - שהרי היום הוא כאן ומחר הולך לו לעיר אחרת רחוקה - כך המספר לשון הרע או המצער את חברו נפרעים ממנו מן השמים מיד עובר לעשייתו, ואין ממתניים לשלם לו שכר פעולתו לאחר זמן. ומידה טובה מרובה, הנזהר בלשונו ישולם שכרו כהנה וכהנה מיד בעולם הזה.

2. אמור מעתה, כי אין התכלית לבוא לידי שברון לב מצרעתו ונגעיו, אלא להתרומם מתוך ידיעה כי הכל בהשגחה פרטית להעירו אותו לשוב אל ה'.

ולוקחין ממנו כל המדרגות, אך מה בכך, על ידי זה מסתמא הוא אלף פעמים יותר נקי ויותר טוב, ואחר כך כשרואה את זאת מה שהיה רחוק ונתנשא על ידי זה נותן שיר ושבת, על זה 'אשא דעי למרחוק' וכן בכל איש שרואה את עצמו רחוק ומה בכך - על

עלמות שיר (תהלים מז א) צריך ליתן שיר זהוריה על שהעלימו ממנו.^ט

ומוסיף החידושי הרי"ם, וז"ל, ויש בכל איש ישראל ענין ריחוק וקירוב, וזהו 'שלום שלום לרחוק

ח. סיפר הגה"ח רבי ישראל זלמן שלובסקי זצ"ל משמשו של הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע על אחד מהחסידים שהיה דחוק מאוד בפרנסתו, ויהי היום ונקרא הלה אל הרבי, ובבואו לפני הרבי, אמר לו, נצרך אנוכי למאתיים רובל ואבקשך שתמציאם לידי, פשיטא שלא היה לו משלו אפילו אחד מעשרה מסכום נכבד כזה, אך התאמץ למלא בקשת הרבי וקיבץ מידידיו ולווה עד שהצליח להשיג מלוא הסכום והביאו אל הרבי. לאחר שנתיים ימים שוב קרא הדברי שמואל לאותו חסיד, ו'כמעשהו בראשונה כך מעשהו בשניה', שוב ביקש הרבי מאתיים רובל מבלי להסביר עצמו מדוע 'נטפל' אליו דווקא... ושוב חזר החסיד והתאמץ לקבץ פרוטה לפרוטה, ולווה הרבה מידידיו כשבמחשבתו הוא עומד לחסוך מפת לחמו הדלה כדי לפרוע את החוב. ויהי מקץ שנתיים ימים, ושוב נקרא אל הרבי, ונתבקש להמציא עוד מאתיים רובל... ומבלי להרהר מאומה אודות דרכי רבו, התייגע החסיד והגישו לפני הרבי.

כעבור תקופת זמן נכנס החסיד אל הדברי שמואל, ואמר לו, בתי בגרה אלא שאין בידי אפילו שוה פרוטה, ועל כן מתעכבת היא בבית... קם הרבי ממקומו וניגש אל הארון, פתח את דלתו והוציא ממנו שש מאות רובל טבין ותקילין, ואמר לו, ידעתי בני ידעתי כי פרנסתך דחוקה ולא יהיה לאל ידך לשלם הוצאות הנישואין, על כן כבר כמה שנים שאני 'חוסך' עבורך דמי נדוניא מכובדים לצורך הכנסת כלה... ועל כן ביקשתי ממך זה שלוש פעמים שתביא לי מאתיים רובל, כי הכרתי בך שתעשה כל טצדקי שבעולם למלא את דברי, והרי שלך לפניך.

וכבר אמרו, שזהו 'משל' להנהגת הבורא בעולמו, כי הבורא ית"ש אשר לפניו נגלו כל תעלומות יודע הוא באדם שבעוד כמה שנים יצטרך לזכויות להצילו מ... על כן מעיקרא מזככים אותו בכל מיני קשיים העוברים עליו, ו'מניחם בקופת חסכון' בכדי שכשיגיע שעת הצורך יעמדו כל הזכויות להגן עליו ולהשפיע עליו טובה וברכה. וכמו שאותו החסיד ברגע אחד התברר לו שכל קושיות 'מה נשתנה'.. ומדוע הרבי 'יורד לחיי'... במה גרוע אני מאחרים שהרבי מבקש רק ממני - שאין כאן 'קושיא מעיקרא' אלא כל מעשיו של הרבי היו רק לטובתו המוחלטת, כך גם המתחזק באמונה יזכה לראות איך שכל הקושיות נהפכות לרחמים ולחסדים.

עוד זאת נלמד מאותו מעשה, שלא ביקש הרבי ממנו את המעות רק מכיוון שהיה ברור לו שהלה יקיים את בקשתו 'באש ובמים' וימלא את השליחות באופן הראוי, כי אילו היה 'צד' וספק שמא לא ישמע לקולו לא היה מבקש ממנו מלכתחילה, כי לא היה מטריד אותו לחנם, מעתה כמה עלינו להתחזק, ולהכיר בענין זה, שאם הקב"ה מעמיד את האדם בנסיון אין זה אלא כי הוא 'מאמין' באדם ויודע שבוודאי יתחזק בגבורה ובתמימות לעשות רצונו ית"ש.

מעשה בשנים מחסידי הרה"ק ה'יסוד העבודה' זי"ע (ר' ברוך יהושע ור' משה דודקעס) אשר עמדו בתחנת הרכבת והמתינו לבוא הרכבת אשר תובילם למחוז חפצם, באותה שעה עבר בסמוך להם חייל רוסי, והגיד להם אשר הוא יהודי, וכה סיפר להם, שבצעירותו היה אברך בעל משפחה והיה יושב על התורה ועל העבודה, עד שבאחד הימים נלקח בעל כרחו לצבא הצאר הרוסי, שם מצא עצמו עומד מול נסיונות קשים ומרים על שמירת התורה והמצוות. נאנחו החסידים מרוב צער על שככה עלה בגורלו. אמר להם החייל, הנה היה 'עדיף' להקב"ה שאשב בבית, על התורה ועל העבודה, מקיים מצוותיו ומחנך את בניי ובנותיי לשמור דרך ה', ומדוע הגלה אותי מביתי וממשפחתי, ושלחני אל הצבא במקום אשר איני יכול ללמוד ולשמור מצוותיו, ואף לבניי ובנותי אין אב שיחנך אותם, אין זאת אלא מפני שלתועלתי עדיף שיהיה באופן הזה, שעל ידי כן תגיע נפשי לתיקונה ולשלמותה, נמצא ש'ויתר' הקב"ה על התועלת שלו כביכול מפני התועלת שלי... ואם כה רבו רחמיו עד שבחר להעדיף אותי מאותו מה לי כי אתלונן ואצטער...

ט. והעיקר, להאמין שאין לנו כל שיג ושיח בהנהגת הבורא בעולמו, ולהאמין באמונה פשוטה כי כל הנעשה בזה העולם בחשבון מדוקדק נעשה, ולטובתנו הגמורה. סיפר הגאון רבי אברהם יפה'ן זצ"ל, שבנובהרדוק היה בחור שלא ניחן במידה גדושה של דעה בינה והשכל, והיו הכל שוחקין עליו ומזלזלין בו... באחד הימים עלה הבחור לגדולה כשזכה בהגרלת הלוטו בסך חמשת אלפי רובל טבין ותקילין, כשנשאל מפי העם כיצד 'השיג' השגה נעלית כזו לכוון את המספר הנכון שיעלה בלוטו, אמר כי ה'סוד' נתגלה לו מן השמים בחלום הלילה, בראותו בחלום

מרמוז ה'לבן' על טהרה שאין למעלה הימנה, כדכתיב (ישעיה א יח) 'אם יהיו חטאיכם כשנים, כשלג ילבינו, אם יאדימו כתולע בצמר יהיו' (ואף ביוהכ"פ קושרים 'לשון של זהרית' על קרני השעיר וכן בבית המקדש, והיו הכל מצפים ומייחלים שתלבינו, ואז ידעו שנמחל להם כל חטא ועוון). ומדוע כאן השיער הלבן מורה על טומאת הנגעים. וביארו בעלי המוסר, כי אכן, כאן באתה התורה ללמדנו הדרך הנכון. כי אף אם כל מעשיו של אדם 'לבן' הם, וכולו קדוש וטהור, כל תהלוכותיו קודש הם ובלתי לה' לברו, מכל מקום אם על ידי מעשיו והנהגותיו הוא מצער' ופוגע באחרים וכגון שאינו נוצר את לשונו ומדבר סרה

ולקרוב' (ישעיה נז יט). וזה שמפרש המדרש, שהקשה לו מה זה שנמשך טומאה מלידת איש ישראל, ועל זה תירץ, שכך היא בריאתו של אדם - שיהיה גם ריחוק, שהוא טובה גדולה, וכל עובד ה' לא יקשה לו מה שרואה לפעמים ריחוק גדול, כי וודאי הוא לטובה.

טוב ומיטיב - עיקר האדם הוא להיות מיטיב לרעהו

בפרשתן (יג ג), 'וראה הכהן את הנגע בעור הבשר, ושער בנגע הפך לבן... וראה הכהן וטמא אותו'. ולכאורה צריך ביאור, כי בכל התורה כולה

שלושת המספרים - 17, 18, ו-370, שאלוהו אנשי שיחו, והרי אין מקום ליותר מ3 מספרים בטופסי ה'לוטו', אמר להם הבחור, אכן לזה נצרכים פקחות יתירה כשלי לערוך 'חשבון' - חשבתי את כל המספרים ועלו בידי לסך של 415 וזאת מלאתי בטופסי ההגרלה, אמרו לו ידידיו, והרי הם עולים יחדיו רק ל405 (405=17+18+370), נדדעק הבחור, א"כ, הרי נס גלוי הוא שאינני מכיר בחכמת החשבון...

והיה מסיק הגאון רבי אברהם הנ"ל, מכאן מוכח שאין להחשיב 'מעלה' או 'חסרון' כפי הנראה לעינינו, וכמו שנשמע מדברים פלוני העשיר לרוב חכמתו חריצותו, פלוני הפסיד ממונו וכיו"ב לגודל טפשותו... גם פעמים נשמע את האומרים, אויה לי, בוודאי אשאר 'דפוק' כל ימי חיי מאחר שלא ניחנתי במעלה פלונית... מה רע חלקי - לעולם לא אמצא חן בעיני ה'בוס' שלי מכיוון ש... מכאן תראה, שאדרבה מה שהיה נראה חסרון מובהק - כחסרון דעת של הבחור היא היא הייתה מעלתו לעלות ולהתגדל מעל לגבול, ולעולם אי אפשר לאדם לדעת מה תועלת תצא לו ממעלה פלונית או מחסרון אחר. והכל תלוי ברצון הבורא ובמה שנפסק בשמים ממעל, על כן, ישמח במה שנתן לו הבורא, ולא יחשב יומם ולילה אילו היו לי כשרונות וכוחות אלו ואלו הייתי מעפיל ומצליח בין מדברים הנוגעים אל הנשמה בין מדברים הנוגעים אל הגוף.

מספר הגאון רבי אברהם משה פכטר שליט"א מרביץ תורה ומראשי כולל הנודעים בעי"ת אלעד שבארץ הקודש. בתחילת דרכו, כשהחל לצאת למסעות בחו"ל, לזכות נדיבי העם היושבים בגולה לתת להם חלק ונחלה בזכויות העצומות בהחזקת הכוללים שבראשותו, לא היה הגאון הנ"ל בקי בשפת האידיש וק"ו שלא בשפת הענגליש, מכיוון שכן התלווה אליו עסקן חשוב שעזר לו בכל ענייניו, הלה קבע עבורו פגישה אצל אחד מעשירי העם - כשהעסקן 'מתרגם' ביניהם (כי העשיר לא הכיר בשפת בני ארץ ישראל, וראה"כ לא הכיר בשפתו של העשיר), אחר ששמע הנגיד את מפעלות הכולל נענה ואמר אל ראה"כ, אכן, אתרום להוד מעלתו סך 'טויזנט דאלער' (\$ 1,000), ראש הכולל שלא הבין כראוי את דבריו חשב לתומו ש'טויזנט' היינו 'מאה', על כן נענה ואמר, שסכום זה נמוך למדי, ובוודאי שנגיד כמותו לא ישיב פניו ריקם בסכום קטן של מאה דאלער, הנגיד סבור וקיבל, והעלה את הבטחתו ל'צוויי טויזנט דאלער' (2,000), ושוב - ראה"כ שחשב שמדובר 'רק' במאתיים דאלער נענה לעומתו, לא, עדיין הסכום נמוך מהראוי לכולל שלי, העלה העשיר ל'דריי טויזנט' (3,000) והוא שלא הסכים לקבל רק 300 דאלער עמד על שלו, עד שהגיעו לסכום של 'פינעף טויזנט דאלער' (5,000 \$), אז כתב לו הנגיד את הסכום האמור על טשעק (צ"ק) ונפרדו בברכות מרעיפות זה לזה.

אחר צאתם נענה ראה"כ ל'עסקן' שליווה אותו, הנגיד הלז אכזב אותי קשות, כי גם ה'הישג' הגדול של \$ 500 אינו נחשב כ'תרומה' לכולל גדול כזה, אמר לו העסקן, טעות ביד רבינו, כי בידו טשעק נכבד של חמשת אלפים טבין ותקילין, הנה שלך לפניך, הוצא נא את הטשעק מכיסך, עיין בו ותמצא נחת, ואכן, ראה"כ הוציא הטשעק ונתגלה לו האוצר הטמון בו... אז הבין איזו טעות טעה מעיקרא, ואלו רווחים הרוויח מטעותו, כי אילו ידע את האמת לא היה מעיז להתעקש לקבל עוד ועוד. והלימוד נפלא ונורא, כי לכל אחד מאתנו נדמה שאין חסרון גדול ל'משולח' מאי ידיעת שפה ברורה וטובה, וכאן נתגלה שדייקא חסרון זה העלה לו את תרומתו בעשר ידות...

סובל עלבון שחברו מטיח בו, והוא נוח לרצות ואינו מבייש ומכלים פני חברו זוכה לברכות עדי עד"י.

בחברו"א, הרי עם כל הלבן' שבו טמא טמא יקרא...² כי זה כל האדם - להכיר כי הקב"ה 'ברא נפשות רבות'³ וגם להם הצטרכויות משלהם, ועל כל איש מוטלת האחריות לדאוג גם לזולת.

זרעו לכם לצדקה - זרע ממונו בצדקה מצמיח ישועות נפלאות

בפרשתן (יב ב), 'אשה כי תזריע וילדה זכר' וגו'. ביאר הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (ד"ה אשה) דהנה איתא בגמרא (גיטין ז:) 'אמר מר זוטרא אפילו עני

זמירה טובה מרובה, כי אם מצינו שכל כך חמור השולח לשונו ופוגע ביהודי, עאכו"כ מה רבה טובתו של החוסם פיו, ובכל רגע ורגע שהאדם בולם את פיו שלא לענות לרעהו ולא לדבר עליו סרה, או

י. כתיב בפרשתן לענין יולדת שצריכה להביא 'ובן יונה או תור לחטאת' (יב ו), וכתב ה'בעל הטורים' ז"ל, בכל מקום מקדים תורים לבני יונה חוץ מכאן, לפי שאינו מביא אלא אחד, שאם ימצא יונה לא יקח תור לפי שבן זוגו של תור מתאבל עליו, ע"כ. כלומר, שבקרבת העוף 'מצוה מן המובחר' להביא תורים ורק במדרגה פחותה מהם הם ה'בני יונה', ומ"מ, כאן, שציוותה התורה להביא עוף אחד בלבד, העדיפו את ה'בן יונה' על פני 'תור' כדי שלא יצטער בן זוגו שנשאר לבדו. והרבה יש להתעורר כי אם עדיף להביא קרבן פחות ערך מאשר לצער 'תור', ק"ו כמה יש לנו להיזהר שלא לצער בני אדם (ולא רק בני 'יונה')...

יא. מסופר על הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע שישב פעם בסעודת 'שבע ברכות', שאלו אחד המסובים, הנה אמרו חז"ל לגבי נגעים 'יש יום שאתה רואה, ויש יום שאי אתה רואה, מכאן אמרו, חתן שנולד לו נגע, נותנין לו שבעת ימים, לו ולכסותו...' (מ"ק ז:), והיאך שייך הדבר שנולד לו לחתן נגע צרעת בימי המשתה, הרי אמרו חז"ל (ירושלמי ביכורים פ"ג ה"ג) 'חתן מוחלין לו את כל עוונותיו', אם כן עוון לשון הרע מנין לו. ענהו ה'אמרי אמת' מיניה וביה, כי מכל מקום לא גרע יום החופה מיום הכיפורים, ומה אם ביום הקדוש אמרו חז"ל (יומא פה:) שאין יוה"כ מכפר על עבירות שבין אדם לחברו עד שירצה את חברו, ק"ו ליום החופה שאינו מכפר כי אם על עבירות שבין אדם למקום, אך באם דיבר החתן לשון הרע, הקב"ה נפרע הימנו, ואינו מתכפר לו עד שירצה את חברו.

יב. כיוצא בדבר, ביארו חכמי המוסר, כי הנה ה'צדיק' מכונה על שם תבנית האות 'צדיק' שבאותיות הא"ב, שהיא נכתבת כמין קו נטוי ועליו האות יו"ד. והנה האות יו"ד מרמזת ל'יהודי', ומכאן שכל הנושא וסובל מעליו עוד יהודי הוא הוא ה'צדיק'. ומקשים, אם כן מדוע אין כל חשיבות יתירה לאות א', הלא אף היא כתובה כיו"ד על קו נטוי, אלא ביאורו, כי הקו הנטוי שבאלף נסמך על גבי יו"ד הפוכה מתחתיו, ומי שדורך על יהודי, אע"ג שמצדו האחר נושא יהודי על כתפיו, אין לו כל חשיבות...

הוסיפו עליהם ואמרו, כי עפ"י האריז"ל כותבים (באות צ') יו"ד הפוכה, לומר לך, מי נקרא צדיק, הנושא וסובל אף את היהודי ההפוך - שאינו עולה בקנה אחד אחד עמו, בדעתו או במעשיו, זהו נחשב כצדיק.

יג. הנה כתיב בפרשתן (יג מז) 'בדד ישב מחוץ למחנה מושבו', ופירש הג"ר זלמן סורוצקין זצ"ל (אזניים לתורה), דעפ"י הרוב המדבר לשון הרע על חברו מפני שאינו מחשיבו ואינו מכיר מעלותיו וטובותיו שעושה לאחרים, ואם היה מכיר במעלותיו היה נמנע מלדבר רע עליו. לכן שולחים את הצרוע מחוץ למחנה, שישב בדד בעצמו ובמהרה ירגיש על בשרו' כמה וכמה דברים החסרים לו, ויתבונן ויראה שכל אחד ואחד מוסיף לו במשהו ומסייע ועוזר ולו במקצת... ואינו יכול לחיות לבדו אלא צריך הוא לכלל הציבור, וכבר יכיר במעלותיו של אחרים ולא ישוב לדבר בהם סרה, ושב ורפא לו.

יד. מכל שכן לזה המרבה לדבר דברים טובים על לב חברו, אשר אין ערוך לפעולותיו. כמו שאמר הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע על לשון התפילה 'מחיה מתים במאמרו' שכוח יש ביד האדם להחיות מתים על ידי אמרו ודיבורו, והכוונה היא שלפעמים ישנו אדם שהרי הוא מת ברוחו, ומרירות הרבה יש בו, עד שבא חברו ואומר לו דיבור טוב ועל ידי זה הרי הוא נוסך בו רוח חיים.

הגאון ה'בית הלוי' זצוק"ל סיפר מעשה נפלא בענין הנתניה, שפעם איקלע לבית הקברות בעיר אחת, וראה שם שני מצבות הסמוכות אחת לחברתה, על אחת מהם חרוט 'כפה פרשה לעני' ועל אידך כתוב 'זידיה שילחה לאביון', ולא הבין מה פשרם של דברים. פנה הגאון לחקור בפנקס ה'חברא קדישא', פשפש ומצא, ששני אלו עשירי העיר

הקשה על שלימות העין, פשיטא שלא, אלא הכוונה, שבראות עוברי אורח אילן הצבוע כאות וכסימן שהאילן אינו בבריאותו השלימה ופירותיו נושרים ואינם 'ברי קיימא', יפטירו 'תפילה קצרה' תוך כדי הילוכם - שיחדש הקב"ה ימי האילן כבראשונה, ותו לא. נמצינו למדים שאף בקשה קטנה כזו לתפילה תחשב, ושלא יאמר אדם בכדי להתפלל עלי להתפלל תפילה גדולה ומרובה והרי לזה אין פנאי וסיפק בידי, א"כ לא אעשה מאומה, לא כן היא דרכה של תורה ותפילה, אלא על האדם להחשיב כל תפילה קטנה, אף תפילה הנאמרת בסמוך לעין ברחובה של עיר.

עוד למדנו מכאן, עד כמה יש לאדם להתפלל על צרת חבירו, שאם הבינו חכמי התלמוד שמוטל על עוברי דרכים לבקש רחמים על 'אילן' שאין מצבו שפיר, על אחת כמה וכמה על צערו של אחד מישראל הזקוק לרחמים, יש לשאת תפילה לבורא לישועתו של אחיו מישראל, ובוודאי יפעל בתפילתו לקרב ישועתו^{טו}.

וזכר אמר הרה"ק מקאברין זי"ע (אמרות משה עמו' צא), שבכוח תפילתו של כל יהודי ויהודי, לפעול כל משאלות לבו לטובה ולברכה תיבך ומיד. אך מה שאנו רואים לפעמים שלא פעלה התפילה, הוא מפני שחסר לו אמונה בכוחה של תפילה, ואדם המאמין שבכוח

המתפרנס מן הצדקה יעשה צדקה, מוסיף החתם סופר ובזכות זה זוכה לפרנס אחרים משלו בלי ספק, והיינו שיורק עליו מן השמים שפע עשירות עד שיפרנס אחרים משלו. על פי זה ביאר את הכתוב 'אשה' רומז לעני, שהרי בידוע אשה היא בבחי' מקבל, והעני הוא המקבל מאחרים, כי תזריע רומז לנתינת צדקה, ועל דרך שנאמר (הושע י יב) 'זרעו לכם לצדקה', אם יעשה כן מובטח לו ש'ילדה זכר' - שיתהפך הוא עצמו להשפיע לאחרים בבחי' זכר (כיו"ב כתב בפרשת וירא עה"פ איה שרה אשתך, עמוד ס"ב, שכתב 'כי אשה שהיא בעלת צדקה זוכה לזכרים כמו שכתבתי על פסוק אשה כי תזריע וילדה זכר').

יבקשו עליו רחמים - חשיבותה של כל תפילה ותפילה
בפרשתן (יג מה), 'והצרוע אשר בו הנגע... וטמא טמא יקרא'. ובגמרא (שבת סו.) נתבאר שצריך להודיע צערו לרבים ורבים יבקשו עליו רחמים. ולמדו מכאן שאילן המשיר פירותיו צובעו בסיקרא (צבע אדום) כי היכי דליחזייה אינשי וליבעו עליה רחמי (כדי שיראו אותו הולכי דרכים ויבקשו עליו רחמים). מכאן למד הגאון רבי יחזקאל לעזריא שטיין זצ"ל (ועוד בעלי מוסר) 'הלכות גדולות' בהלכות התפילה, שהרי יש להקשות, וכי כוונת הגמרא שיכריזו הציבור על 'יום תפילה רבתי' לביטול הגזירה

היו ושותפים בעסקיהם, ביום מן הימים ירדו מנכסיהם ונותרו כבעלי בתים רגילים. פנו השנים לבית הדין בכדי לפשפש ולמצוא על איזה עוון עשה להם ה' ככה, ואיזה פגם עליהם לתקן. בדקו הדיינים ומצאו צדיקים ונקיים מכל חטא ועוון אשמה, ואך דבר אחד מצאו בהם שלא כהלכה, כי הנה אמרו חכמים, שהמבזבז מעותיו בצדקה אל יבזבז יותר מחומש (כתובות נ.), והללו היו מחלקים לצדקה הרבה יותר מחומש, ומחמת שעברו על דברי חכמים ירדו מנכסיהם. נמנו הדיינים וגזרו עליהם בכוח בית הדין שמכאן ואילך כל ממון שבא לידיהם אין להם לחלק אלא חומש ממנו לצדקה והשאר ישאר בידיהם. חזרו השנים לביתם, ומצאו עניים המתדפקים על שעריהם ומתחננים לצדקה, ויתנו להם חומש מכל ממונם, ועדיין הגיעו עוד עניים לבקש מעות, מה עשו השניים, אמרו, אם על הכסף גזרו הדיינים, הרי על החפצים לא גזרו, וממילא החלו לחלק מחפציהם שבבית לכל עני ופושט יד, עד... שגם כל חפציהם תמו. באותו היום באו לפניהם שני עניים מרודים והתחננו על נפשם ועל נפשות ילדיהם הרכים, נכמרו רחמי השותפים והחלו מחפשים בכל בתיהם, עד שמצאו לכף אחד של זהב טהור שנותר להם בחורים ובסדקים, ומחמת ששני עניים היו, חלקו את הכף לשנים ונתנו לאחד את הבית יד, ולרעהו את הכף. ויצאו העניים ששים ושמחים. משיצא קול בעיר על מעשה מסירות הנפש, החלו כל בני העיר להעביר בעדם שישובו לאיתנם, ואכן, תוך זמן קצר שבו השנים לעושרם הרב, והמשיכו לפרנס את כל עניי עירם... משהסתלקו לבית עולמם, כתבו על ציונם את הכתוב 'כפה פרשה לעני, וידיה שילחה לאביון' כשעל כל קבר חרטו מחצית הכתוב, לרמוז על שחילקו את הכף האחרונה אשר להם וחילקו את הכף לחוד ואת היד לחוד...

טו. איידי דאיירינן בענין התפילה, נציגה נא מאמרו של הגאון רבי שלמה למן אויערבאך זצ"ל שאמירת 'קרבנות' קודם תפילת מנחה הוא סגולה שלא יהא נצרך להתראות בפני רופא (הגאון רבי בצלאל ראקאו זצ"ל, ראב"ד גייטסהד,

וכמה כשתתפללו מקירות לבכם לבורא ב"ה, ישמע לקול נאקתכם ויוציאכם מצרה לרווחה ומאפילה לאור גדול^{טז}.

תפילתו לקרוע רקיעים ולפעול עבורו כל מאי דבעי, הרי הוא פועל ללא כל שהות כל משאלותיו.

שתיקה יפה בשעת - מעלת השומעים חרפתם ודוממים

אחד מהזמנים המובחרים ביותר שבהם נצרך האדם לשמור על פתחי פיו הוא בשעה שאחרים לא שמרו על מוצא פיהם, ביזוהו ושפכו דמו בקרב, אז יקיים בנפשו האיש הנבון 'וידום'... ויוכה למעלות רמות, ומפורש אמרו בגמרא (גיטין לו:) 'תנו רבנן הנעלבין ואינן עולבים, שומעין חרפתן ואין משיבין, עושין מאהבה

הבט נא לדבריו של הרה"ק הרבי רבי אלימלך מליזענסק זי"ע (נועם אלימלך האזינו בד"ה זכור) המבאר את הכתוב (דברים לב ז) 'שאל אביך ויגדך וקנך ויאמרו לך'... שהכתוב בא להורות שישאל האדם בבקשה זו התפילה - את כל מבוקשו, ואם יאמר האדם, מנין לי שתועיל התפילה, לזה אמר הקרא, ראה נא שוקנך אלו הצדיקים, משפיעים עליכם שפע פרנסה ושפע בדיבורם ואמרתם הצרופה, ואם בברכותיהם הנך מאמין, על אחת כמה

טז. לאידך, עליו לדעת שהדרך המוליכה את האדם לכל דבר ישועה ורחמים היא התפילה, כי לכל דבר נצרכת התפילה, כמו שסיפר הרה"ק ה'שפע חיים' זי"ע מעשה שהיה אצל אחד הצדיקים שמצא גרגיר חיטה בתוך תבשיל המרק בעצם חג הפסח, נחרד הצדיק ותמה על מה עשה לו ה' ככה, בלילה הוא שאל הצדיק שאלת חלום מדוע אירע לו כך, וגילו לו מן השמים שלא היה כאן כל חסרון מצד עבודת הבית בבדיקת וביעור החמץ, אלא שמן השמים סיבבו שיעור יעבור עם חיטה בפיו מעל ארובת הבית ויפול הגרגיר אל תוך הקדירה, ואירע לו כזאת על ששכח להתפלל אל ה' שישמור אותו מאיסור חמץ.

ומפורסמת עובדא כיוצא בזו שסיפר הרה"ק רבי יצחק מנעשכ"ז זי"ע דהוה אצל הרה"ק מרן הבעש"ט זי"ע (נדפס בהקדמה לספה"ק בעש"ט עה"ת אות מ), פעם אחת ביקש הבעש"ט מתלמידו הרה"ק רבי דוד ממיקלאיוב זי"ע שיביא לו יין ממדינת 'בסרביא' לחג הפסח, והזהירו מאד שישתדל להשגיח ולשמור את היין מכל חשש איסור ובתכלית ההידור. נסע התלמיד במסירות ושהה בעיר 'טילנעשט' אשר ב'בסרביא' ונתעכב בבית הגתות בחודשי אלול ותשרי (במקום שהיה רגיל לשהות בצל רבו בימים הנוראים והמועדים) להשגיח בכל עת יצירת היין, מבצירת הענבים ועד דריכתם. מתסיסת היין ועד שפיכתו לתוך כדים בלי שום היסח הדעת, והרבה טרחות ויגיעות השקיע בעינא פקחא על כל פעולה ופעולה שיעשו בכשרות הראויה למהדרין מן המהדרין, ואף לאחר חג הסוכות נתעכב שם עוד כמה שבועות עד אחר גמר תסיסת היין כדי שיוכלו להכניסו לחביות.

ויהי ככלותו עבודתו הקשה והמייגעת זכה להטעין על עגלתו כמה חביות יין מהודרות שמורות וכשרות לפסח. בשמחה רבה יצא לדרך אך היו לו טלטולי דרך קשים ביותר מחמת קלקול הדרכים בימות הגשמים, וממש היה לו 'מסירות נפש' בכל פרסה ופרסה שנסע, בפרט שלא הסיח דעתו משמירת היין אפילו לרגע כמימרא - ביום ובלילה. לאחר כל העמל והיגיעה עלה בידו להביא היין למעזיבוז עד לפני פתח בית רבו. תיכף ומיד נכנס אל הבעש"ט כדי לבשר לו בשורה טובה שהשיג לו יין כשר בשמירה מעולה כחפצו, באותו רגע שעמדה העגלה לפני בית הבעש"ט לבדה עבר שם 'קאזאק' - גוי משומרי העיר, שהיה מפקח על מבריחי יי"ש מבלי לשלם מכס לאדון העיר, ומשראה את החביות חשש אולי יש יי"ש בתוכן וע"כ ציוה לפתוח תיכף ומיד את החביות לבדוק אם אינן יי"ש, ולא זז משם עד שפתחו החבית והכניס הגוי את השפוד (חרב) שלו, ומשנוכח לראות שזהו יין הלך לו לשלום, אך 'הזיקו בידו' שהרי היין נאסר בזה משום יין נסך.

אין לשער צערו הגדול של רבי דוד, שאחר כל היגיעות והטרחות נתקל בגוי ערל שברגע כמימרא הוליק את כל עמלו לטמיון, ונכנס בבכיה ונפש עגומה אל הבעש"ט, ואמר לו יודיעני רבינו על מה נענשתי כך, בשעה שמסרתי נפשי לדבר מצוה. ענה לו הרבי, בעבור שמסרת נפשך בשמירת היין, אבל שכחת את 'עיקר השמירה' והיא 'אם ה' לא ישמור עיר שוא שקד שומר' (תהלים קכז א), ומכיוון שכן לא התפללת לפני הקב"ה שיעזרך לשמור היין היטב... אירע מה שאירע.

ולדידן, אין לנו כל השגה בצדיק הנ"ל, אבל ללמדנו בא שלא להסיח דעת בכל עת וענין מהבורא יתב"ש, לבוא אליו ולהתחנן לפניו שיצליח אותנו בכל דרכינו.

מכל מיני פורענויות, ואפילו מן המיתה^ט. ועוד, שהם כסם רפואה וישועה, שאינם עולים דמים מרובים ומצויים בקלות אצל האדם, מבלי שיצטרך לשלם עליהם כלום, לעומת שאר תרופות ורפואות העולים הון תועפות, וכן צריך לבטל עליהם זמן רב עד אשר ישיגם ויקבלם וכיוצא בזה, לאידך גיסא יקרה הוא יותר מכל התרופות, פירוש שהיא מועלת ומרפא כל מיני חלאים קשים מרים יותר מכל שאר סממנים ורפואות.

ובך איתא מהרה"ק 'בית אהרן' זי"ע (דף קנ"ט:) בשם הרמ"ק (ונמצא לתלמידו בקול בוכים) שמבל התשובות שבעולם, המעולה שבכולם היא לסבול העלבונות החירופים והגידופים, שהרי אם יסגף עצמו לשם כפרה, יבטל מדברי תורה, ושמא ייקרא חוטא, אבל כשיסבול עלבונות אפשר לו לאכול ולשתות ועוונותיו מתכפרין.

ומסיים שם, כי הנה על האדם לעבור יסורים לכפר על עוונותיו, ואם ישאלו אדם במה תבחר לכפר עוונותיך, בהפסד ממון, או במיתת בנים רח"ל, או שמא תסכים שיכך ה' בקדחת ובשחפת, בקרירי וחמימי, במיתה וגיהנום, הרי את כל אלו לא יאבה,

ושמחין ביסורין, עליהן הכתוב אומר (שופטים ה לא) ואזהביו כצאת השמש בגבורתו'.

כתב הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זי"ע (ליקושי רמ"ל מבוא המידות טובות אות יא) ואמר איש קדוש לאיש שחרפו ונגדפו, ה' ישלם שברך שקרעת גזר המיתה מעלי, כי ע"י ששומע את עלבוננו ושותק ממתיק מעל עצמו כל הדינים והגבורות, וכל העונשים והיסורים נהפכים לרחמים^י.

בה אמר הרה"ק רבי שאול ידידיה ממאדוויץ זי"ע בשם הרה"ק רבי יחזקאל מקאזמיר זי"ע לרמוז בכתוב (אסתר א יח) 'וכדי בזיון וקצף', וז"ל, הבזיון יהי די בדי לכפר על הקצף (ישא ברכה ח"ה עמו' כט) י"ח.

הרה"ק רבי שלומ'קה מזוועהיל זי"ע היה מעורר הרבה במעלת ה'נעלבים ואינם עולבים' שומעים חרפתם ואינם משיבים ועונים, שלא לענות אפילו אם ביישו וחירפו רעהו בלשון דוקרת כחרב, ומאד הפליג במעלת הבזיונות, שע"י שהאדם מקבלם באהבה ואינו משיב למחרפהו מנה אחת אפיים, הרי הוא מציל עצמו

יז. אחת מנכדותיו של הרה"ק רבי שלומ'קה מזוועהיל זי"ע הוה דחיקא ליה שעתה וממש הגיעו בני הבית לכדי פת לחם ממש, בצר לה פנתה אל זקנה והוא שלחה אל הכותל המערבי, ואכן בהיותה שם שפכה נפשה בתפילה בקולות וברקים לקל עליון שיחוס וירחם עליה ועל נפשות ביתה המוטלים ברעב נורא, באותו הזמן שהתה שם עוד אשה שהקולות הללו הפריעו לה לתפילתה (כי באותם הימים היה מקום התפילה שם קטן וצר) והשתיקה אותה אך ללא הועיל, בצאתה פנתה אליה האשה וגערה בה - וכי כל ה'כותל' שלך... וכיו"ב בביזי בזיונות ובשוות נוראות ותשמע האשה שתקה והמשיכה בדרכה לביתה, על אם הדרך מצאה 'נפוליון' זהב - מטבע שהיה בו כדי חיות כל משפחתה למשך מחצית השנה, לנוכח 'מציאה' גדלה שמחתה עד לשמים. ובבואה לביתה נכנסה לבית זקנה הרה"ק רבי שלומ'קה ושאלתה בפיה, אכן ראיתי ששמע ה' לקול תפילתי ומצאתי את המטבע אבל לא אבין על מה ולמה נחלתי כאלו בזיונות נוראות... א"ל הרה"ק, אה, טעות בידך, אכן, שמע ה' בקול תפילתך ובעד זה נתן לך 'מתנה' גדולה כ"כ והם הבזיונות והבושות - המסלקים מהאדם כל מיני חולי ומדווה וכל צרה, ואילו 'מטבע הזהב' לא בא לך בזכות התפילה, אלא כמשל שנותנים 'רפואה' מרה לחולה שנותנים לו לאחמ"כ איזה דבר מתוק להמתיק טעמו המר כן נתנו לך מטבע להמתיק את טעמם המר של הבזיונות (אבל פעולת התפילה הייתה על מתנת הבזיונות).

יח. מתאמרא בשם הסבא מנובהרדוק, דהנה נתבאר במסכת מגילה (יב:) שנגזרה גזירת מיתה על ושתי כעונש על ששיעבדה בנות ישראל בשבת וכו', עוד איתא שם שבשעה שקרא לה אחשוורוש בא גבריאל ועשה לה זנב וכו', ולכן נתביישה לבוא כך לפני אחשוורוש, ע"כ. ומחדש הסבא מנובהרדוק, כי אילו היתה ושתי באה עם הקרנים שצמחו במצחה לא היתה נהרגת, ומדוע, כי הבושות היו מכפרין על עוונותיה החמורים.

יט. דרכו של הרה"ק רבי שלומ'קה הייתה לשבת בין העניים בהזדמנויות שונות. פעם כשישב במחיצתם בהיותו ב'כותל המערבי' עבר שם אדם אחד שריחם על האביונים ונתן לכל אחד מטבע לצדקה, וכיון שלא הכיר את רבי שלומ'קה נתן גם לו מטבע והוא לא סירב לקבל, ורק כאשר התרחק משם הנותן העניק רבי שלומ'קה את המטבע שקיבל לשכנו הקרוב אליו שישב לצדו, והיה כשקיבל את המטבע שטח הלה את תמיהתו, מדוע לקח את המטבע מאותו 'נדיב'... נענה הרה"ק 'לא יכולתי לוותר על הבזיונות'...

לכל יתייאש אף אם מצבו קשה ושפל, כי לעולם יש בידו להתחדש כבריה חדשה.

ואולי לכן נמשלו בני ישראל ללבנה (שוח"ט תהלים כב יב), דהרי הלבנה מתמעטת וחוזרת ומתחדשת מדי חודש בחודשו, וזאת אשר הראה הקב"ה למשה רבינו את הלבנה בהתחדשותה ואמר לו 'בוה ראה וקדש' (רש"י פסוק ב, מ'מכילתא) כהתחדשות הלבנה מתוך מיעוטה וקטנותה, כך על בני ישראל להתחדש תמיד אף מתוך מיעוט וקטנות²².

ויזכור שאין שום מצב בעולם שאי אפשר לעלות משם לדרך המלך, ואף אם נמצא בשאול תחתיה אפשר לו לעלות במעלה ההר. וכבר אמר הרה"ק היסוד העבודה' זי"ע בפסוק (תהלים קמה יב) 'להודיע לבני האדם גבורותיו', דקאי על האדם, שעליו להודיע לעצמו שבוחות עצומים טמונים בו, וכל עבודתו היא להוציאם מהבט אל הפועל.

זוהי הביאור בדברי הגמרא (שבת קמז:) 'רבי אלעזר בן ערך איקלע לעיר 'פרוגיתא' שהיין שם היה משובח מאד, נמשך ר"א אחריהם ושכח את כל תלמודו, כאשר חזר לבני הישיבה רצה לקרוא בספר התורה, משבא לקרוא 'החודש הזה לכם' אמר 'החרש היה לכם', התפללו עליו חבריו החכמים, ונזכר בתלמודו. מכאן למד הרה"ק ה'חווה' מלובלין זי"ע, שגם מי ש'החרש

ויזעק ויאמר חס ושלום רחמנא ליצלן, אם כן במה יתכפרו הטאיו, רק עצה אחת יש לו - 'יתן למכהו לחי ישבע בחרפה' (איכה ג ל), היינו שיסבול חרפה בשתיקה, ואז ישבע ממאכל ומשתה בלא שיצטרך להתענות על ידי החרפה.

בארץ מצרים החודש הזה - כח ההתחדשות אף מעמקי שאול וטומאת מצרים

צדיקין הדורות הגידו במעלת 'שבת החודש' אשר סגולתה ותפקידה להתחדש כבריה חדשה לעבודתו ית"ש. שמא יאמר האדם, איני יודע מה אתה סת, היאך אתחדש ובמה אתחדש, ידעתי גם ידעתי את שפל מצבי - כבר אבר סברי ותוחלתי, ביצד אתעלה מעל מצבי, ישמע לדברי הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע (שבת החודש ד"ה ויאמר ה') 'החודש הזה לכם' - היא המצווה הראשונה שה' צוה אותם, ואמרה להם (מצווה זו) עוד בהיותם בארץ מצרים, להורות בזה, שאיש יהודי הרוצה להתקרב להש"ת לא ימתין עד שיצא מבין התאוות והטומאה שהוא משוקע בו, אלא בעוד היותו תחת 'מצריו' - משוקע במ"ט שערי טומאה ובגילולי ע"ז יתחיל כבר בעבודתו יתברך²³.

ולכן ההתחדשות היא מצווה הראשונה שנצטוו בה ישראל, כי היא יסוד לכל היסודות והעבודות,

כ. ידועים דברי הרה"ק האמרי פינחס' זי"ע (לארבע פרשיות) כשמוציאים ב' ספרי תורה יש אור גדול, ובשבת זו שמוציאין ג' ספרי תורה, האור גדול פי כמה וכמה.

כא. וכבר אמרו על דברי חז"ל (הובא רש"י בראשית א כ) 'כל דבר שאינו גבוה מן הארץ קרוי שרץ' כי כל עוד שאין האדם מתחזק להתרומם אפילו מעט מעל לארץ אינו קרוי 'אדם' אלא 'שרץ'. כי עיקרו של האדם הוא ההתרוממות מעל גבי הקרקע.

כב. סיפר הרה"ק ה'ברכת אברהם' זי"ע, שפעם התלווה אל דודו רבי זעליג לידר במסעו לאיטליה (שנסע לשם לצורך מסחר האתרוגים) ובהיותם במלון בעיר טריעסט מצא ספר קטן, ובו שואל על נוסח התפילה המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית, מדוע עשה ה' ככה, ולא ברא בפעם אחת את כל הבריאה, ומתריך שם, שבא להורות לנו את הדרך נלך בה, שלא נאמר אבדה תקוותי - כזאת וכזאת עשיתי, וכבר אין לי כל תקוות טוב, לזה אומר לו הקב"ה, אף אני מחדש בכל רגע את העולם, ובכל רגע יש מציאות חדשה, גם אתה תתהפך מעתה למציאות חדשה.

אמרו חז"ל (ברכות ד:) 'כל האומר 'תהלה לדוד' בכל יום שלש פעמים, מובטח לו שהוא בן העולם הבא', בדרך צחות היה מפרש הגה"ח רבי זלמן בריזל זצ"ל, כי הרי אנו מסיימים פרק זה בפסוק (קטו יח) 'ואנחנו נברך י-ה מעתה ועד עולם הללויה', ואכן מי שאומר ג' פעמים ביום מעתה - פירוש 'פון יעצט בין איך א נייע זלמן' (העבר אין, ומעתה הנני 'זלמן' חדש, ונקט זלמן כי כך היה שמו ובאמת הוא נוגע לכל אדם איש איש 'בשמו' הטוב יבורך), לכן מובטח לו שהוא בן עולם הבא.

כתיב שציוה את העם 'הכינו לכם צידה' (יהושע א יא), ומצינו בתנא דבי אליהו (פרק יח) שמפרש את הכתוב ביהושע כך, 'אמר להם, עשו תשובה כדי שתכנסו לארץ שנתן הקב"ה לאבותיכם ותאכלו מתבואתה', ואכן עשו בני ישראל תשובה כשעברו את הירדן וזכו לנס ולירש את הארץ, ולפי זה מפרש הר"ק רבי זאב מסטריקוב ז"ע (זר זהב פרשת בא) דמאי דכתיב ביציאת מצרים שלא עשו להם צידה היינו שלא חזרו בתשובה^{יד}, והיינו טעמא, כי מרוב אהבתם אשר בערה בקרבם כלפיד אש ללכת אחרי השי"ת 'לא יכלו להתמהמה' אפילו לעשות תשובה ולא הביטו לרחוץ טינופם ולכלוכם כי לא יכלו להתאפק, אלא רצו אחרי ה' מרוב אהבת כלולותם כמו שהם, וזהו 'וגם צידה לא עשו להם'. ומעשה זו עלתה לרצון לפני ה' יותר ממאה תשובות ככתוב (ירמיה ב ג) 'זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה'. ע"כ. וזו גם עבודת בני ישראל בכל דור ודור, שלא לחשוב על העבר ולשקוע במחשבות של יאוש^{יג}, אלא לקיים 'רוץ

היה לבם' ולבו אטום וסתום לכל דבר שבקדושה, כדוגמת החולה שלקה בליבו (בגופו של אדם) שהוא (הלב) עיקר חיותו (של האדם), והרי אם יסתם לבו אי אפשר להתקיים ולעמוד לפניך אפילו שעה אחת, מכל מקום בפרשת ההודש יש גם בידו לחדש את לבו כברייה חדשה ממש (הובא באמרי הר"ם בא, משמו).

בלל ויסוד הדברים, כל הבא ליטהר הרי כתחילת דבר עליו לזוז ממקומו... ואל ישאר באותו מקום לבכות על מצבו, אלא מיד יפעל פעולת טוב ומשם ימשיך, יעלה ויתעלה. וכך אמרו חז"ל (סוכה נב:) 'אם פגע בך מנוול זה משכחו לבית המדרש', שהכוונה היא שלא ישאר לעמוד באותו מקום בו נכשל ע"י אותו מנוול, אלא ילך לבית המדרש ויתחיל ללמוד ולהתפלל^{יג}, ומכך יעלה בסולם המהרה דרגא בתר דרגא.

ומעשה אבות בימים ההם סימן הוא לבנים, דהנה ביציאת מצרים כתיב (שמות יב לט) 'וגם צידה לא עשו להם', ואילו גבי יהושע כשעברו את הירדן

כג. אגב אורחא, ידוע מה דאיתא במדרש (ויק"ר ריש פר' בחקתי), על הפסוק (תהלים קיט נט) 'חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך', אמר דוד רבש"ע, בכל יום ויום הייתי מחשב ואומר למקום פלוני אני הולך ולבית דירה פלונית אני הולך, והיו רגלי מביאות אותי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות. תמה הפני מנחם זי"ע מדוע היו רגליו מוליכות אותו לבתי כנסיות ובתי מדרשות, והרי שפיר היה יכול ללמוד בבית דירה פלונית, אלא ללמדנו כי עיקר הלימוד צריך להיות בבית המדרש ששם הוא מקום טהרה.

מסופר על בעל היסוד ושורש העבודה זי"ע שלעת זקנותו התאמץ מאוד לילך לבית הכנסת ולהתפלל, שאלה אותו הרבנית מדוע טורח ומתייגע כל כך, והרי אפשר להביא 'מניין' אנשים שיתפללו ג' תפילות בביתנו, וכך תתפלל במניין בלא להתאמץ. השיב לה, הנה מדרכך להכין את הקוגע"ל דווקא בסיר הישן אשר ברבות הימים כבר נבלעו בדפנותיו שמן הרבה ונותן הוא טעם לשבח בפשטיד"א, ולא תרצי להחליף אותו בסיר חדש, כיוצא בדבר כתלי בית המדרש נספגו בתפילות הרבה והתפילה מתקבלת שם ביותר.

כד. עיי' שמו"ר (א לו) שמפורש שעשו תשובה, ואולי לא הייתה התשובה בשלימות, שהרי להדיא כתיב (יחזקאל טז ז) 'ואת עירום ועריה'.

כה. סיפר הגאון רבי יעקב גאלינסקי זצ"ל, כאשר שהיתי ברוסיה לקחו אותנו ממקום למקום, העלו אותנו לרכבות בהם נסענו מרחקים אדירים, רכבות אלו היו 'רכבות משא', בכל קרון היו שלושה דרגשים (כעין מיטות עשויות מעץ קשה) זה על גבי זה, חלק מהנוסעים היו עולים עליהם לישון, וחלקם נרדמו על הארץ... באחד הלילות פשטה עייפות כבדה בכל איברי ורציתי לנום מעט, והנה, אך נעצמו עיני, החל אחד הגויים המדוכאים לצעוק ממקום 'מנוחתו' על אחד הדרגשים, אוי... אני רוצה לשתות, אני צמא... וכך צעק וצעק, והפריעני משנתי, שוב ושוב, אני צמא... רוצה כל כך לשתות... משראיתי שהוא לא יתן לנו מנוחה, עלה במוחי רעיון קמתי פסעתי עד אליו, ובקשתיו תן לי את הקומקום שבידיך, ואכן, האיש הגיש לי את הכלי שבידו ומלאתי בו מים ונתתי לו, הלה מיהר לגמוע את הכל כמו 'בעל חיים' כמנהג הגויים, עתה חשבתי שישועתי קרבה ואמרתי בלבי 'ברוך שפטרני מעונשו של זה', אך... לא ארכו הדקות אחרי שנרדמתי ולפתע החלה פרשיה חדשה... הוא דיבר עם עצמו בקולי קולות אוי כמה רציתי לשתות... אוי כמה הייתי צמא מאד... צמאתי למים... הייתי צמא... זו דוגמא של טרוד ביצרו, הרי גמרת כבר מה אתה ממשיך להתבוסס.

הנעורים, כלומר שהשתוקק לכה שיש לצעירי הצאן, שבידם להתחדש כסדר בעבודת השי"ת.

באותה מטבע פירש הבעש"ט הק' זי"ע (כתר ש"ט טו) את הפסוק (תהלים עא ט) 'אל תשליבני לעת זקנה' - שלא תתיישן המצוה בעיני (ראה בבעש"ט עה"ת פר' נח טח) - 'מ'זאל נישט פאר'אלט'עוועט ווערען' (שהאדם העושה המצוה לא יעשנה מתוך התיישנות), רק יעשה כל מעשיו בכל כוחו ומתוך התחדשות.

וזכר אמרו קמאי שאף הקב"ה כביכול מבקש מאתנו 'אל תשליבני לעת זקנה', אל תקיימו מצוותי חלילה באופן של זקנה - כמצות אנשים מלומדה, אלא מתוך חרונה ושמחת הלב, והיינו דשנינו בפרקי אבות (ד ב) 'בן עזאי אומר, הוי רין למצווה קלה כבחמורה, ובורח מן העבירה', כי המקיימה באופן של 'מלומדה' לא ירוץ לדבר מצווה, על כן אמרו לו לרוץ תמיד לדבר מצוה וכן לאידך גיסא לברוח מן החטא. הצד השווה שבניהם שלעולם יעשה עבודתו 'מיט א פרישקייט' ובוריוות, ולא יחפש לנוח על מקומו. ובאמת יש לכל אחד ללמוד קל וחומר מהנהגתו בעניני גשמייות, כי אם

עבדך כמו איל, ישתחוה אל מול הדרך, וממילא יזכה להמשך התפילה 'יערב לו ידידותך מגופת צוף וכל טעם'.

החודש 'חי פרישק"א' - כח התחדשות הניתן בידינו עוד נכלל ב'עבודת ההתחדשות', כמו שכתב ה'של"ה' הק' (שער האותיות ז' - זריוות) לבאר בקרא (יה ה) 'אשר יעשה אותם האדם וחי בהם', והיינו שיעשה המצוות בחיות ובוריוות²¹ ולא בעצלתיים, כי כשיש באדם רוח עצלות ועצבות הרי כל אבריו כבדים... קרוב לענין שפירש רש"י במסכת ברכות (נא.) על הדברים הנאמרים בכוס של ברכה, ואחר מהן 'חי', פירש רש"י (ד"ה חי), פרישק"א בלע"ז. כלומר, שהוא בריא ולא הופג טעמו, והכל ענין אחד. כי את התורה הקרושה על האדם לקיים באופן של 'וחי בהם' - לחיות בהתחדשות בתורה ועבודה²².

צא ולמד ממה שהביא הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע ב'פרי צדיק' (מאמרי סיון אות ד) בשם מרן ה'בעל שם טוב' זי"ע, שהיה מקנא חזק ההתעוררות בימי

כו. הבט נא וראה דברות קדשו של הרה"ק ה'אבני נזר' זי"ע (אביר הרועים אות קי"ג) בלשונו הטהור 'כל הדחקות והצרות שיש לישראל בכל העולם רח"ל, הוא הכל בשביל שלומדים הגמרא כאדם שרוצה לישן שלופעדיג, ואם היה העולם מצייתים לו, ולמדו הגמרא עם חיות, היה הוא ערב בדבר שלא יחסר לשום ישראל פרנסה'. כז. ובאמת, כך הוא טבעו של עולם - שהאדם זקוק ל'חידושים' (חדשות - נייעס) כדי חיותו, אם ימצא אותם בתורתו ועבודתו מה טוב ומה נעים, ואם לאו סופו לחפש אחר 'חידושים' במקומות שאינם רצויים עבורו (עיי' תו"מ ראה דברים יא כז).

הרה"ק ה'פני מנחם' זי"ע היה ידוע במיוחד ב'תפילותיו' הנעלות ברגש נפלא והתלהבות עצומה. לאחר שנסתלק לבית עולמו מצאו בחדרו כמאתיים סידורים שונים, כי בכל עת מצוא היה קונה סידורים חדשים להכניס התחדשות והתפעלות בתפילה, ואף שאין בידינו הבנה בדרכי הצדיקים... מ"מ לדידן נלמד במדרגתנו להכניס חיות והתחדשות בעבודתנו בכל עת מצוא, מכל דבר המביא חיות התלהבות והתחדשות.

בלילי שבתות היה הגה"צ רבי שלום שבדרון זצ"ל דורש בעניני מוסר ויראה בביהמ"ד הגדול בשכונת 'זכרון משה' בירושלים עיה"ק ת"ו, וכדי למשוך את לבם של השומעים היה משלב בדבריו כמה וכמה מילתא דבדיחותא, פעם ניגשו אליו כמה אנשים וב'קנאות' מחו בפניו על ה'ליצנות' שלו. ודרשו ממנו להפסיק לנהוג כן תיכף ומיד. לא ידע הגר"ש מה לעשות, נסע לעי"ת בני ברק נכנס אל הגה"ק ה'חזון איש' זי"ע ושטח את ספקו. מששמע החזו"א את דבריו ביקש ממנו שיתן לו דוגמא מהני מילי דבדיחותא שהוא אומר לפניהם, פתח הגר"ש וחזר על דברי צחות שהגיד להם, ויהי כשמוע כן החזו"א נהנה מאד, ואמר לו 'רק כך תמסור את השיעורים' - לך בכוחך זה והושיע את ישראל. והוסיף ואמר לו החזו"א, בימים הקודמים לא היו חסרים בעלי תורה ויראה ב'ליטא' רבתי, ומכל מקום היו הרבה מהנערים נתפסים ל'השכלה', ומדוע, כי ה'שמחה' הייתה אצל המשכילים ולא אצלנו... וזהו תפקידנו כהיום - להרבות שמחה וחיות בעבודת ה'... (מעשה איש ח"ה קל).

וזכר הבאנו בשם הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע, שלכן לא חטאו הנשים בחטא העגל כי הן אמרו את שירת הים בתופים ובמחולות ובשמחה יתירה כדכתיב (שמות טו כ) 'ותקח מרים את התוף בידה', ולכן ניצלו מהחטא.

ידי שיתחדש ויקבל על עצמו להטיב דרכיו מכאן והלאה, והמתחדש ומקבל על עצמו לעבוד את ה' בחודש הזה מועיל לו לכל חדשי השנה.

רבות הפליגו בספרים במעלת שבת החודש - ראש חודש ניסן, וכל ימי החודש, כתב השל"ה הקדוש (מסכת פסחים פרק נר מצוה אות ז) על הכתוב (שמות יב ב) 'החודש הזה לכם ראש חדשים', שבחודש ניסן יש לכל ימי החודש קדושת 'ראש חודש' כח.

כה אמר המגיד אמר לה' בית יוסף' (פרשת אמור), וז"ל, 'והנה עתך עת דודים' (יחזקאל טו ח), אלו הימים הקדושים של חודש ניסן כח.

הרה"ק השם משמואל זי"ע (ויקרא תרע"א בסופו) מבאר שימים אלו שבין א' ניסן עד 'בעשור לחודש' הם ממש כ'עשרת ימי תשובה', וז"ל, יש להבין למה הקדים לאמור להם מצות הפסח בר"ח מאחר שמקחו בעשור, ובמכילתא שדוקא בעשור ולא קודם, והביקור הי' אחר הלקיחה דוקא ולמה הקדים כ"ב. אך י"ל דעשרה ימים אלו הם כנגד עשרת ימי תשובה, וכמו ששם... כמו"כ עשרה ימים אלו, שהרי נאמר 'משכו ידיכם מע"ז', ובכלל ע"ז הם כל הרצונות שלא לה' המה... זה הי' עבודתם בעשרה ימים אלו, וכן נשאר

למלאכתו ועסקיו כדי להרזייה כמה גרגורי כסף ירוץ בשמחה בזריזות והתלהבות, כ"ש שלעבודת הקודש עליו לגשת מתוך חשק ושמחת הלב.

בדברים הללו פירש השפת אמת' (פרשת צו תרמ"ה) מה שמצינו (ויקרא ו יב-טו) שכהן הדיוט היה צריך להביא 'מנחת חינוך' ביום שהתחנך ונכנס לעבודה ואילו כהן גדול היה מביא אותה מנחה בכל יום, מחציתה בבוקר ומחציתה בערב, כי לרום מעלת הכהן הגדול אזי כל יום ויום היה בעיניו כאותו יום שהחל בעבודת הקודש. ויסוד העבודה הוא להישמר מאותו 'מחלה' ש'שיגרה' שמו, אלא תמיד להתחדש ולעשות רצונו ברגשי קודש. וכמו שפירש רש"י בשם ה'ספרי' מה שנאמר (דברים ו ו) 'והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום - לא יהיו בעיניך כדיוטגמא [-מכתב ובו מצות המלך] ישנה שאין אדם סופנה, אלא בחדשה שהכל רצין לקראתה'.

ראשון הוא לכם - מעלת 'ראש חודש' ניסן וכל ימי החודש דרוש דרש הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע (לפר' החודש ד"ה החודש) שמגולת 'שבת החודש' היא להכשיר ולתקן את הראש לכל ימות השנה, לבער מעצמו כל מחשבת פיגול ושאר הרהורים רעים, והדרך לכך, על

כת. ב'אהבת שלום' (פר' בא ד"ה א"י ראשון) מפרש לפי"ז את המשך הכתוב 'ראשון הוא לכם לחדשי השנה', וז"ל. פירוש שלא יעלה על לב איש לומר שזהו דווקא בחודש ניסן, אלא אפילו בשאר חדשים הוא כן, שאם יום ראש החודש אצלו כתיקונו, אזי גם שאר החודש נקרא ראש חודש - ד(גופא) בתר רישא אזיל, אך חודש ניסן הוא ראשון לכל החדשים בדבר זה, ועל כן ראוי ונכון לאיש המשכיל לראות ולהשגיח עצמו שיום הראש חודש יהיה אצלו כתיקונו בעבודת השי"ת, ואזי יהיה נכון לבו בטוח בכל החודש כולו, ואפילו אם שעה אחת ביום ראש חודש כתיקונו אזי יהיה בוודאי אצלו כל החודש כראוי (בכחינת ראש חודש), עכ"ל.

כט. הנה על זה החודש נאמר (בפייט לשבת החודש) שהוא 'חודש אשר ישועות בו מקיפות', וביארו (עיי' 'ארץ צבי' להגה"ק מקו"ז יגלוב, פסח מועדים עמוד סג), מקיפות היינו 'הקפה' סביב הדבר [ארום און ארום], וכלומר שאף הדרך הסובבת את הישועה הנצרכת תבוא על מקומה בנקל ובניחותא, בשלום ובשלווה, כל הסובבים והמקיפים הנצרכים לדבר הישועה יבואו לו בנקל... כי רבים הם המתייסרים מרה בבואם לזכות בזש"ק, גם פעמים שהאדם נצרך לטרוח טירחא מרובה סביב פרנסתו, או קושי רב עד שהוא זוכה לראות קורטוב נחת דקדושה מיו"ח, ובחודש זה הישועות מקיפות - כל אלו ה'מקיפין' ג"כ יבואו לידי ישועתם וטובתם בתכלית.

באחד השנים בחול המועד פסח כשעברו החסידים לפני הרה"ק ה'לב שמחה' זי"ע להתברך בברכת החג, עבר שם אחד החסידים שמצבו היה קשה עד מאד, בהיותו שקוע בין הררי צרות וקשיים, מכמה וכמה הרפתקאי דעוד עליה, אבל, לא היה יכול להאריך בפירוט הבקשה עקב ריבוי הקהל הממתינים אף הם לגשת מול פני הקודש, על כן הזכיר עצמו בקצרה, ואמר 'איך דארף א' ישועה ארום און ארום' (ביטוי השגור בפיהם של חסידי פולין, כשהיו רוצים להזכיר גם את 'סביבות' האדם ובני ביתו, וכלשון הכתוב (שמואל א' יז יח, וכפי שאומרים בסליחות לערב ר"ה) 'ואת אחיך תפקוד לשלום ואת ערובתם'), ענה לו הרבי, הרי על ימים אלו נאמר 'החודש אשר ישועות בו מקיפות'... (מלשון סביב והיקף).

אדם יודע מזה, מה שהוא, ומה שיש בידו לעשות, בוודאי לא היה מבטל אף רגע אחד, עכ"ל.

ובך איתא מהרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (ליקושי הרי"ם פר' החודש) וז"ל. וענין חודש הוא מה שנותנים בח לכל איש ישראל בשמניע ראש חודש לעורר עצמו מחדש לעבודת ה'. ואף שכן הוא בכל חודש, אמנם נוסף עליהם החודש הזה שהארתו נותן בה להתעוררות על כל חדשי השנה. וזה ענין 'ראשון הוא לכם' (שמות יב ב) - שראשון הוא הכולל כל כוחותיו של אדם. והנה הבח שיהא ביכולת לאיש להתעורר הוא עצמו עם כל הראשית שלו (היינו עם כל כוחותיו) מושג בכח יציאת מצרים (וכן איתא באמת ליעקב לאדמוה"ו מסאדיגורא, ועוד).

צא ולמד עוד ממה שהובא ב'אגרא דכלה' (פקודי ד"ה ביום החודש) וז"ל. 'קבלנו, דאותן י"ב ימים הראשונים דניסן, ימי הקרבת הנשיאים, המה כח כללי לי"ב חדשי השנה, כל יום רומז לחודש שלם, כן שמענו מאדמו"ר הרמ"מ [מרימנוב] זצ"ל. וזכי הראות יכולין להתבונן בכל יום איזה מאורעות יהיה בחודש אשר הוא נגד היום ההוא, וכבוד אדמו"ר הרה"ק רבי יעקב יצחק [ה'חווה' מלובלין זי"ע] היה כותב ברוח קדשו בכל יום מה יהיה בכל החודש, כנודע הדבר בפרסום לחבורתינו קודש, ובאותו השנה שנתבקש בישיבה של מעלה בחודש מנחם, לא כתב אלא עד מנחם, והענין הוא בפרסום, עכ"ל לא.

עפי"ז פירש מה דכתיב (שמות מ ב) 'ביום החודש הראשון באחד לחודש תקים את משכן אוהל מועד', ולכאורה אריכות לשון הוא שהיה יכול לומר

זה לדורות, ולפי טהרת הלב ויחוד המעשה שבימים אלו זוכין אה"ב להארה אלוקית בימי הפסח.

וזה לשון הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (ליקושי הרי"ם ניסן) החודש הזה שמו הוא למעלה מהטבע (ניסן מלשון ניסים) ובודאי פועל שיוכל כל אחד לפעול בעצמו להוציא עצמו מזה שטובע בטבע.

איתא מהרה"ק רבי צבי הירש מרימנוב זי"ע (בארות המים פר' החודש ד"ה ראש) 'החודש הזה לכם ראש חדשים' - 'החודש הזה' (חודש ניסן) הוא הראש לכל מיני התחדשות המעותדים לבוא, ויש ביד האדם לזכות אז לעזו ותעצומות הנפש שיוכל תמיד להתחזק ולהתחיל את עבודתו מחדש, ולא להתפתות מיצרו המרמהו שכבר אין לו תקנה ח"ו.

איתא ב'שם משמואל' (פר' משפטים תרע"ה), כי בר"ח ניסן הפיח הקב"ה חיים חדשים לכל אחד ואחד, וכך נשאר לדורות - בכל שנה ושנה בר"ח ניסן ניתנים בלב ישראל חיים חדשים, אך זה מועיל רק למי שרוצה לצאת מטומאתו ולהתחדש (כמו שבמצרים לא הועילו ההתחדשות על מי שלא השכיל לחזור בתשובה, שמתו בשלושת ימי אפילה). ועל כן עלינו לדעת, שמצד אחד יש כאן זמן מוכשר להתחדש כבריה חדשה, אך לאידך גיסא תביעה גדולה היא לאדם שימלא שעת הכושר זו כדבע"ל.

כתב הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (ליקושי הרי"ם פר' בא) וז"ל. 'החודש הזה לכם' - המדרש כאן (שמור' טו ב) מפרש הרבה שהכל מסור בידנו עיי"ש. ואם היה

ל. כליל ר"ח ניסן שנת תשמ"ז לפ"ק התקיימה שמחת נישואין בעי"ת בני-ברק, בהיותי בחתונה שאלתי אחד מידידי מי קבע יום חתונה בר"ח ניסן, בזמן שהכל עסוקים בהכנות המרובות לפסח הקרב ובא (בימים ההם עוררה חתונה בזמן כזה תמיהה), נענה אחד מבני המשפחה שהרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע הוא אשר קבע את תאריך החתונה [באותה שעה כבר נשבה ארון האלוקים, ונשמתו הקדושה עלתה בסערה השמימה באותה שנה ביום כ"ד לחודש טבת], כי בימי חנוכה שאלו אותו המחותנים מתי לקבוע את יום החתונה, והוא השיב להם 'ראש חודש ניסן איז די שענסטע טאג פון יאהר...' (ר"ח ניסן הוא היום המיוחד ביותר מכל השנה כולה), וכבר אמרו (שבת פז:): 'אותו יום נטל עשר עטרות'.

לא. מאד הפליג הרה"ק ה'אבני נזר' זי"ע (בתשובותיו א"ח שלו) את קדושת הימים, וכפי שכתב לאחד משואליו... כי ימים אלו יקרי הערך - שעה ליום יחשב.

ב'אביר הרועים' (אות רסד) הובא עוד מה שהעיד עליו בנו הרה"ק בעל ה'שם משמואל' זי"ע, שבימי חודש ניסן היה אביו ה'אבני נזר' מסבב והולך בעולמות העליונים, ושמחמת גודל בהירות קדושת הימים אינו צריך לישון כלל (שם אות רצט).

בקצרה 'באחד לחודש הראשון', אלא שבא לרמוז על 'יום החודש הראשון' - היום שכל החודש הראשון תלוי בו, ואיזהו 'באחד לחודש'.
 מן השמים יושפע עלינו שפע רב^ל, שפע ברוחניות ובגשמיות, ובקרוב ממש נוכח להיגאל בגאולת עולם - בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל בב"א^ל.

לב. וכפירושו של הרה"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע שלכן נכתב בריש הפרשה בקרבן יולדת (יב ו-ח) 'תביא כבש... זאת תורת היולדת... ואם לא תמצא ידה די שה', ומדוע לא אמר 'זאת תורת היולדת' אחר קרבן עני ג"כ, ואמר המהר"ש כי כך הוא הרצון שכל יולדת תהיה 'בר הכי' להביא כבש לרוב הרחבה והרווחה שיהיה לבני ישראל, רק אם יארע איזה מקרה שח"ו 'לא תמצא ידה' אז תביא תורים, אבל לא כך הוא הדרך הנכונה...
לג. וכך כתב הרה"ק ה'ישמח ישראל' זי"ע (פר' החודש ב), מאמר רבינו הקדוש מווארקי זצלה"ה זי"ע, פי' הפיוט 'החודש אשר ישועות בו מקיפות' - מלשון החנווני מקיף, שהקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו שואל ומלווה לנו בחודש הזה ישועות, על סמך שבעתיד יתקנו דרכיהם ויהיו 'זכאים' לקבל כל מיני טובה וברכה, מראשית כזאת הודיע אז במצרים בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלוקים על ההר הזה, וכדרשת חז"ל באיזה זכות, בזכות קבלת התורה שיקבלו אח"כ, ו'זכות' זאת מתעוררת בכל שנה בחודש ניסן, שהקב"ה פועל ישועות על סמך הזכות שנהיה אח"כ זכאים, עכלה"ק (בשינוי).